

УДК 331.5

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-10>

Плисенко Г.П.
кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України

Назаркевич В.О.
науковий співробітник
Інституту підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України

Plysenko Galina
Ph.D., Leading Research Scientist
of Ukrainian State Employment Service Training Institute

Nazarkevich Victor
Research Scientist of Ukrainian State Employment
Service Training Institute

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РИНОК ПРАЦІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

GREEN ECONOMIC DEVELOPMENT TRENDS IN THE EUROPEAN UNION AND THEIR IMPACT ON THE LABOR MARKET: EXPERIENCE FOR UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено питання щодо чи не найсуттєвіших і найбільш загрозливих глобальних проблем людської цивілізації, якими є кліматичні зміни, вичерпання ресурсів, перенаселення, дефіцит продовольства, бідність тощо, проаналізовано та узагальнено основні причини цих явищ та шляхи усунення їх більшості на прикладі країн Європейського Союзу. Авторами досягнуто мету дослідження, що полягає в аналізі поняття «зелена економіка» та визначенні основних тенденцій, які притаманні «зеленій економіці», задля імплементації зарубіжного досвіду в реалії української економіки та національного ринку праці. Дослідження сучасних тенденцій екологізації європейської, отже, світової економіки переважно обумовлені тривалим глобальним збільшенням дефіциту ресурсів та зростанням цін на енергоносії й сировину, що, зрештою, приводить до посилення зростаючої залежності різних країн від їхнього імпорту. Однією з основних причин цього є відсутність ефективних стратегій економічного розвитку, розрахованих на тривалу перспективу. Більш того, чимало запропонованих досі стратегій економічного розвитку заохочували швидке накопичування фізичного, фінансового та людського капіталу, чим відчутно виснажували природний капітал, природні ресурси та екосистеми.

Ключові слова: відновлювані джерела енергії, «зелена економіка», «зелені робочі місця», енергоємні галузі, енергоефективність.

АННОТАЦИЯ

В статье освещены вопросы едва ли не наиболее существенных и наиболее угрожающих глобальных проблем человеческой цивилизации, которыми являются климатические изменения, исчерпание ресурсов, перенаселение, дефицит продовольствия, бедность и т. д., проанализированы и обобщены основные причины этих явлений и пути устранения большинства из них на примере стран Европейского Союза. Авторами достигнута цель исследования, которая заключается в анализе понятия «зеленая экономика» и определении основных тенденций, присущих «зеленой экономике», с целью имплементации зарубежного опыта в реалии украинской экономики и национального рынка труда. Исследования совре-

менных тенденций экологизации европейской, итак, мировой экономики в основном обусловлены длительным глобальным увеличением дефицита ресурсов и ростом цен на энергоносители и сырье, что, в конце концов, приводит к усилению растущей зависимости различных стран от их импорта. Одной из основных причин этого является отсутствие эффективных стратегий экономического развития, рассчитанных на длительную перспективу. Более того, многие предлагаемые до сих пор стратегии экономического развития поощряли быстрое накопление физического, финансового и человеческого капитала, чем ощутило истощали природный капитал, природные ресурсы и экосистемы.

Ключевые слова: возобновляемые источники энергии, «зеленая экономика», «зеленые рабочие места», энергоемкие отрасли, энергоэффективность.

ANNOTATION

The article deals with the issues of perhaps the most significant and most threatening global problems of human civilization, such as climate change, resource depletion, overpopulation, food shortages, poverty, etc. Thus, the authors realized the goal of the study, which is to analyze the concept of “green economy” and identify the main tendencies that are inherent in the “green economy” in order to implement foreign experience in the realities of the Ukrainian economy and the national labor market. The study used general scientific and special methods: scientific generalization and systematization – defining the characteristics of the green economy; benchmarking – to compare some aspects of the “green economy” in Ukraine and in EU countries; systematic analysis – identification of factors of development of “green economy”; logical synthesis – explaining the results of the study. Studies of current trends in greening the European, and therefore the global, economy were largely driven by a prolonged global increase in resource scarcity and rising energy and raw material prices, which ultimately leads to increased dependence on imports by different countries. One of the main reasons for this was the lack of effective long-term economic development strategies. Moreover, many of the economic development strategies proposed so far have encouraged the rapid accumulation of physical, financial and human capital, which has significantly depleted natural capital, natural

resources and ecosystems. We established that the world community is increasingly beginning to turn to the formation of a new «green economy», which implies an increase in the role of the state and intergovernmental bodies in economic regulation, creation of conditions for the development of modern business based on «green» technologies and greening of industrial sectors of economy. The Climate and Energy Package for 2020 is a kind of pan-European program that anticipates that a successful transition to a «green», resource-efficient, and energy-efficient economy will also change labor markets. Development strategies that proclaim the rapid accumulation of physical, financial, and human capital deplete natural capital, natural resources, and ecosystems, which are why the government of the country has to look for alternative ways to achieve social and economic development, and the direction of the green economy that can facilitate this search.

Key words: renewable energy, green economy, green jobs, energy-intensive industries, energy efficiency.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть стали дуже відчутними глобальні проблеми людства, серед яких чи не найбільш загрозливими є кліматичні зміни, вичерпання ресурсів, перенаселення, бідність, дефіцит продовольства тощо. Однією з основних причин цього є відсутність ефективних стратегій економічного розвитку, розрахованих на тривалу перспективу. З одного боку, значні кошти вкладалися здебільшого в нерухомість, видобуток вичерпаних видів палива та структуровані фінансові активи зі вбудованими похідними фінансовими інструментами, а з іншого боку, порівняно мало коштів витрачалося на розвиток відновлювальної енергетики, підвищення енергоефективності, системи громадського транспорту. Це ж стосується розвитку стабільного сільського господарства, збереження ґрунтів та води, захисту екосистем і біорізноманітності. Крім того, чимало пропонуванних стратегій економічного розвитку заохочували швидке накопичування фізичного, фінансового та людського капіталу, чим відчутно виснажували природний капітал, природні ресурси та екосистеми.

Отже, не дивно, що світове співтовариство все частіше починає звертатися до формування нової «зеленої економіки», яка передбачає зростання ролі держави та міждержавних органів в економічному регулюванні, створення умов для розвитку сучасного бізнесу на основі «зелених» технологій та екологізації промислових галузей господарства. Наслідком цього стали загальні принципи «зеленої економіки», закріплені в документах ЮНЕП («Глобальний новий зелений курс ЮНЕП») [11]. Там же «зелена економіка» визначається як господарська діяльність, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, істотно знижуючи ризики для навколишнього середовища та збіднення природи [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням такого інноваційного напрямку, як «зелена економіка», присвячена велика кількість наукових праць. Я. Квач, К. Фірсова, О. Борісов [3] розглядали основні проблеми, які виникають під час переходу українського

суспільства до напрямку «зеленої економіки». Деякі проблеми правового регулювання створення «зелених» робочих місць в Україні досліджували такі сучасні вчені трудового права, як Л. Амелічева [1], І. Лагутіна [4]. Основні складові «зеленої» економіки та напрями її реалізації в Україні вивчали такі науковці, як А. Гура, Т. Гуцан [2]. Доцільність впровадження принципів сталого розвитку щодо збереження навколишнього середовища та мінімізації екологічних ризиків у державну стратегію країни, а також в регіональні програми розвитку та стратегію українських компаній для підвищення їх конкурентоспроможності розглядала Н. Орлова [5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. За наявності значної кількості наукових робіт із питань такого інноваційного напрямку, як «зелена економіка», багато аспектів цієї наукової проблеми залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Потребує подальшого дослідження європейський досвід реалізації «зеленої економіки» в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в аналізі поняття «зелена економіка» та визначенні основних тенденцій, які притаманні «зеленій економіці», задля імплементації зарубіжного досвіду в реалії української економіки та вітчизняного ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції щодо екологізації світової економіки переважно обумовлені тривалим глобальним збільшенням дефіциту ресурсів та зростанням цін на енергоносії та сировину, що посилюються зростаючою залежністю різних країн від їхнього імпорту. Для вирішення цих проблем Європейський Союз запровадив низку політик та стратегій, спрямованих на підтримку переходу на ресурсоефективність та «низьковуглецеву» економіку за одночасного посилення конкурентоспроможності країн-членів співтовариства.

«Зелена економіка» – це економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, а також істотно знижує ризики для довкілля. У світовій практиці разом із «зеленою економікою» існують концепції «зеленого зростання» та сталого розвитку. Їх основною метою є забезпечення раціонального використання можливостей навколишнього середовища під час організації господарської діяльності, кожна з яких містить забезпечення соціальної справедливості [3].

Одним із найбільш важливих документів останніх років є Пакет з клімату та енергетики на 2020 рік, в якому визначені цілі, яких планується досягти до 2020 року для скорочення викидів парникових газів, поновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Ця своєрідна загальноєвропейська програма передбачає, що

успішний перехід до «зеленої» та ресурсозберігаючої й енергоефективної економіки змінить, зокрема, ринки праці, тому необхідно розуміти наслідки для ринку праці, щоби краще передбачати структурні зміни та управляти ними [6].

Пакет клімату та енергетики, прийнятий у 2009 році, – це сукупність обов'язкових законодавчих актів, спрямованих на забезпечення досягнення Європейським Союзом його амбітних кліматичних та енергетичних цілей «20-20-20» на 2020 рік, таких як скорочення викидів парникових газів в ЄС від рівнів 1990 року на 20%; підвищення частки енергоспоживання ЄС, виробленого з відновлюваних ресурсів, до 20%; збільшення енергоефективності ЄС на 20%. ЄС також запропонував збільшити скорочення викидів до 30% до 2020 року за умови, що інші великі економіки розвинених країн і країн, що розвиваються, зобов'язуються брати на себе справедливу частку глобальних зусиль зі скорочення викидів [6].

Цілі «20-20-20» є інтегрованим підходом до кліматичної та енергетичної політики, але також є головними цілями стратегії «Європи 2020» для розумного, сталого та інклюзивного зростання [7]. Підраховано, що досягнення цілі 20% відновлюваної енергії може мати чистий ефект від створення близько 417 тис. додаткових робочих місць; аналогічним чином досягнення мети енергоефективності у 20% може збільшити чисту зайнятість приблизно на 400 тис. робочих місць. При цьому варто врахувати те, що навіть під час економічної кризи створено значну кількість робочих місць у секторі екологічних товарів і послуг, які часто позначаються як «зелені робочі місця». Зайнятість у ЄС у 2002-2011 роки збільшилася з 3 до 4,2 млн. осіб, зокрема на 20% в роки рецесії [7]. При цьому потенціал створення робочих місць, пов'язаний з виробництвом енергії з відновлюваних джерел, енергоефективністю, управлінням відходами та водою, якістю повітря, відновленням та збереженням біорізноманіття, а також розвитком «зеленої» інфраструктури, є значним та стійким до змін у діловому циклі.

Зокрема, збільшення темпів зростання водного господарства в Європі на 1% може створити від 10 тис. до 20 тис. нових робочих місць. Туризм і відпочинок на об'єктах «Natura 2000», згідно з оцінками, безпосередньо підтримують близько 8 мільйонів робочих місць, що становить 6% від загальної зайнятості в ЄС [4]. Окрім того, огляд наявного законодавства про відходи, який нині проходить узгодження між країнами-членами ЄС, може створити додатково близько 180 000 робочих місць [8], відкриваючи нові ринки, створюючи більш ефективне використання ресурсів, знижуючи залежність від імпорту сировини й навантаження на навколишнє середовище [7].

Вже сьогодні країни-члени ЄС звертають увагу на те, що внутрішня трансформація та перезавантаження робочих місць будуть впли-

вати на сектори з високою часткою викидів (енергетика, транспорт, сільське господарство, будівництво, на які припадають 33%, 20%, 12% і 12% відповідно викидів парникових газів в ЄС) [9]. Збільшення інвестицій в ізоляцію та підвищення енергоефективності, ймовірно, матиме позитивний вплив на створення робочих місць у будівельному секторі, де понад чотири мільйони працівників потребуватимуть підвищення кваліфікації [9]. Крім того, мають бути створені робочі місця в секторах біомаси та біопалива [10]. Нові компоненти для озеленення покращують надання державних послуг у сільському та лісовому господарстві, забезпечуючи збільшення «зелених робочих місць» у цих секторах. Можливості для створення робочих місць у сільськогосподарському секторі засновані, зокрема, на якісному виробництві, органічному землеробстві, управлінні ландшафтами, «зеленій» фермі/екотуризмі, «зелених» (екологічних) послугах і/або інфраструктурі в сільських районах. Процес переходу до «зеленої» економіки в Україні приведе до створення робочих місць в нових інноваційних «зелених» напрямках. Такий перехід можна здійснити більш плавно й швидко завдяки соціальному діалогу [1]. У сучасних умовах жодна країна світу не здатна самостійно вирішувати свої екологічні проблеми, адже всі вони потребують чітких та злагоджених рішень і координації на міжнародно-правовій основі [5].

Щодо енергоємних галузей (наприклад, хімічних речовин або металургії), то там картина дещо складніше, оскільки вони стикаються як з проблемами, так і з можливостями, що виникають у результаті необхідності зменшення викидів та розвитку нових секторів і товарів. У хімічному секторі більш екологічна хімічна промисловість, згідно з оцінками, створить більше робочих місць, ніж у нафтовій промисловості та сучасній хімічній промисловості [6]. У сталеливарній промисловості використання вторинних матеріалів, таких як металобрухт, приводить до значної економії енергії, отже, справляє позитивний вплив на конкурентоспроможність сектору.

Щодо економіки загалом, то завдяки підвищенню ефективності виробничих процесів, прийняттю інноваційних рішень для економії ресурсів, розробленню нових бізнес-моделей або пропозицій більш стійких продуктів і послуг компанії можуть розширювати свої ринки й створювати нові робочі місця, трансформуючи наявні. Оскільки, як відомо, продуктивність ресурсів в ЄС зросла на 20% у 2000-2011 роки, збереження цього показника приведе до подальшого збільшення на 30% до 2030 року та зможе збільшити ВВП майже на 1%, створивши більше 2 мільйонів робочих місць [8].

Тоді як «зелена» економіка створить нові робочі місця й відкриє нові ринки, конкурентоспроможність, інноваційні можливості та продуктивність країн Європи будуть сильно

залежати від наявності кваліфікованих робітників. Це означає, що вже зараз основні зусилля необхідно спрямовувати, зокрема, службам зайнятості на заходи щодо розвитку навичок фахівців різних галузей економіки, отже, поліпшення навичок прогнозування в різних секторах і галузях, щоби відповідні органи й зацікавлені сторони могли адаптуватися до можливих змін. Там, де це пов'язане зі значними інноваціями, для нових професій потрібні загальні навички, а також навички в галузях науки, техніки й математики (STEM-підхід застосовується в медицині, агропромисловому комплексі, енергетиці, робототехніці, IT, транспорті, промисловому та цивільному будівництві тощо) в рамках обов'язкової та вищої освіти. Підвищення кваліфікації в усіх секторах і професіях буде необхідне для придбання актуальних навичок і знань, таких як знання нових ізоляційних матеріалів, нових підходів до будівельних матеріалів, проектування, знання нормативних актів. Навички, пов'язані із «зеленою» економікою, не завжди є абсолютно новими або унікальними. Часто вони поєднують у собі суміжні компетенції та специфічні навички. Іноді певні завдання та обов'язки, які вимагають певних комбінацій навичок і знань, формують нові професійні профілі [10].

Сприяння адаптації робочої сили, а також систем освіти й навчання вимагає цілеспрямованого втручання з боку державних органів, щоби уникнути «вузьких місць» у навичках, підтримати професійні переходи та підвищити здатність систем освіти й навчання щодо реагування на поточні потреби в навичках та кваліфікації. Це вимагає перегляду та оновлення кваліфікацій і відповідних навчальних програм. Упродовж останнього десятиліття стандарти навчальних програм змінилися й відображають те, що сьогодні повинні знати та вміти майбутні фахівці, приступаючи до виконання своїх функціональних (професійних) обов'язків у все більш складному й технологічному суспільстві. Не в останню чергу перехід до освітніх стандартів нового типу спонукала зміна характеру ринку праці. Більше того, вища освіта з елітарної стає все більш масовою. Оскільки технологічні досягнення та ринок праці стають більш конкурентоспроможними, то поняття отримання якісної освіти швидко змінюється. На це вказують, зокрема, суспільно-політичні та науково-технічні тенденції, які мають місце в індустріально розвинутих країнах світу, а саме подвоєння через кожні 7-10 років обсягу науково-технічної інформації; зростання числа наукоємних виробництв, які потребують не менше 50% фахівців з вищою освітою; моральне старіння виробничих потужностей і потреб їх заміни через кожні 7-10 років; необхідність проведення наукових досліджень, як правило, на стику різних наук; підвищення рівня доходів громадян, що приводить до зростання попиту на освітні послуги.

Сертифікація «зелених» навичок, отриманих неформально, за підтримки гнучкого навчання, що підтверджує кваліфікацію, також може стати в нагоді працівникам у перехідний період, а особливо тоді, коли триватиме реструктуризація. Галузеві соціальні партнери повинні регулярно залучатися до розроблення та аналізування навчальних програм, кваліфікацій та систем акредитації.

Необхідність впровадження концепції «зеленої економіки» в Україні пов'язана зі складною соціально-економічною ситуацією, низькою якістю навколишнього природного середовища в більшості регіонів, ресурсною та енергетичною залежністю від зовнішніх ринків, низькою енергоефективністю національних виробництв, погіршенням здоров'я нації та якості життя населення. Національна економіка потребує поступової заміни «коричневої» індустріальної економіки на нову «зелену», що дасть змогу забезпечити національну безпеку держави найближчим часом та врахувати сучасні екологічні вимоги світової спільноти [2].

Висновки. З огляду на вище означене, а також те, що, відповідно до висновків Конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо + 20», ЄС підтримує глобальний перехід до інклюзивної «зеленої» економіки у співпраці з іншими міжнародними партнерами, Україні варто посилити взаємну співпрацю з країнами європейського співтовариства у цьому напрямі. Це стосується, зокрема, співпраці в рамках МОП під час вирішення проблем, пов'язаних із «зеленою» зайнятістю, включаючи забезпечення того, щоби «зелені» робочі місця були гідними робочими місцями; застосування відповідних трудових норм, зокрема в діяльності інспекції праці та охорони праці й здоров'я щодо проблем «зеленої» зайнятості; боротьбу з неформальною економікою в зелених секторах, таких як управління відходами; прогнозування майбутніх потреб у навичках і прийняття політики навчання, що сприяє задоволенню попиту на «зелені» навички. Окрім того, мають бути розроблені галузеві стандарти якості навчання, підкріплені механізмами забезпечення якості та системами акредитації у сфері професійної освіти та навчання, щоби краще узгодити їх із потребами ринку праці. Заклади вищої освіти мають подумати над тим, як підготувати сучасне покоління до майбутніх реалій. Державний та приватний сектори повинні тісно співпрацювати для забезпечення зворотного зв'язку, необхідного для формування відповідних навичок до потреб ринку праці. Педагогам варто переглянути освітні стандарти, отже, питання про те, чому, коли і як навчати людей, а також використовувати для цього новітні технології. Подальші дослідження будуть спрямовані на розроблення відповідних методик навчання молодих спеціалістів щодо набуття відповідних навичок та компетенцій для відповідного сектору економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амелічева Л. Деякі проблеми правового регулювання соціального діалогу як компоненти гідної праці в світлі концепції «зеленої» економіки. *Актуальні проблеми юридичної науки* : збірник тез Міжнародної наукової конференції «П'ятнадцять осінніх юридичних читань», м. Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 року : у 2 ч. Ч. 1. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2016. С. 115.
2. Гура А., Гуцан Т. Зелена економіка: сутність, чинники та перспективи розвитку в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Економіка»*. 2017. Вип. 17. С. 42-52.
3. Квач Я., Фірсова К., Борисов О. «Зелена економіка»: можливості для України. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2015. Вип. 6. С. 52-56.
4. Лагутіна І. Право на здорові й безпечні умови праці та «зелена» економіка. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство*. 2013. Т. 18. Вип. 1. С. 42-51.
5. Орлова Н. Зелена економіка в умовах сталого розвитку України. *Менеджер*. 2015. № 1. С. 45-50.
6. Основні положення енергетичних стратегій та програм Європейського Союзу щодо розвитку енергетичної сфери в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії. Київ, 2015. URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/2.-Energetychni-Strategiyi-YES.pdf> (дата звернення: 20 вересня 2019 року).
7. Стратегія Європа – 2020. *Євробюлетень №4'10. Інформаційне видання Представництва Європейського Союзу в Україні*. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/eurobulletin/eurobullet_04_2010_uk.pdf (дата звернення: 21 вересня 2019 року).
8. Global Employment Trends 2011. The challenge of a jobs recovery (2011). *International Labour Office*. Geneva : ILO. 98 p.
9. Green Business. URL: <http://www.rolandberger.ch/publications/82-publications.html> (дата звернення: 20 вересня 2019 року).
10. Strietska-Illina O., Hofmann C., Haro Durán M., Jeon S. (2011). Skills for green jobs: a global view: synthesis report based on 21 country studies. Geneva : ILO. 442 p.
11. UNEP, 2004. *The Use of Economic Instruments in Environmental Policy: Opportunities and Challenges*. Geneva : UNEP. URL: http://www.unep.ch/etu/publications/Economic_Instrument_Opp_Chall_final.pdf (дата звернення: 20 вересня 2019).
- ings of the *Mizhnarodnoji naukovoji konferenciji "P'jatnadcjati osinni jurydychni chytannja"* (Khmelnytsky, October 21-22, 2016). Xmel'ny'cz'kyj : Xmel'ny'cz'kyj universy'tet upravlinnya ta prava. P. 115.
2. Gura A., Guczan T. (2017). Zelena ekonomika: sutnist', chy'nny'ky' ta perspekty'vy' rozvy'tku v Ukrayini [Green economy: essence, factors and prospects of development in Ukraine]. *Zbirny'k naukovy'x prac' Xarkivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universy'tetu imeni G.S. Skovorody "Ekonomika"* [Collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda "Economics"], vol. 17, pp. 42-52.
3. Kvach Ya., Firsova K., Borisov O. (2015). «Zelena ekonomika»: mozhly'vosti dlya Ukrayiny' [Green Economy: Opportunities for Ukraine]. *Naukovy'j visny'k Mykolajivs'kogo nacional'nogo universy'tetu imeni V.O. Suxomly'ns'kogo. Ekonomichni nauky'* [Scientific Bulletin of Mykolajiv National University named after V.O. Sukhomlinsky. Economic sciences], vol. 6, pp. 52-56.
4. Lagutina I. (2013). Pravo na zdorovi j bezpechni umovy' praci ta "zelena" ekonomika [The right to healthy and safe working conditions and a green economy]. *Visny'k ONU im. I.I. Mechny'kova. Pravoznavstvo [Bulletin of ONU. Mechnikov. Science of law]*, vol. 18, no. 1, pp. 42-51.
5. Orlova N. (2015). Zelena ekonomika v umovax stalogo rozvy'tku Ukrayiny' [Green economy in conditions of sustainable development of Ukraine]. *Menedzher [Manager]*, no. 1, pp. 45-50.
6. Osnovni polozhennya energety'chny'x strategij ta program Yevropejs'kogo Soyuzu shhodo rozvy'tku energety'chnoyi sfery' v umovax formuvannya zagal'noyevropejs'kogo ry'nku elektroenergiyi [The main provisions of the European Union's energy strategies and programs for the development of the energy sector in the context of the formation of a pan-European electricity market] (2015). Available at: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/2.-Energetychni-Strategiyi-Yes.pdf> (accessed: 20 September 2019).
7. Strategiya Yevropa – 2020 [Europe – 2020]. *Yevrobulyeten' №4'10. Informacijne vy'dannya Predstavny'cz'tva Yevropejs'kogo Soyuzu v Ukrayini* [Information edition of the Delegation of the European Union to Ukraine]. Available at: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/eurobulletin/eurobullet_04_2010_uk.pdf (accessed: 21 September 2019).
8. Global Employment Trends 2011. The challenge of a jobs recovery (2011). *International Labour Office*. Geneva : ILO, 98 p.
9. Green Business. Available at: <http://www.rolandberger.ch/publications/82-publications.html> (accessed: 20 September 2019).
10. Strietska-Illina O., Hofmann C., Haro Durán M., Jeon S. (2011). Skills for green jobs: a global view: synthesis report based on 21 country studies. Geneva : ILO. 442 p.
11. UNEP, 2004. *"The Use of Economic Instruments in Environmental Policy: Opportunities and Challenges"*. Geneva : UNEP. Available at: http://www.unep.ch/etu/publications/Economic_Instrument_Opp_Chall_final.pdf (accessed: 20 September 2019).

REFERENCES:

1. Amelicheva L. (2016). Deyaki problemy' pravovogo reguluvannya social'nogo dialogu yak komponenty' gidnoyi praci v svitli koncepciyi «zelenoyi» ekonomiky' [Some Problems of Legal Regulation of Social Dialogue as Components of Decent Work in the Light of the Green Economy Concept]. Proceed-